

לוגים מים היה ממלא מן מעין השילוח.

הגיעו נושאי הצלוחית ומלויהם ל"שער המים" שבעזרה — תקעו והריעו ותקעו, משום שמחה, לקיים את מקרא הכתוב "ושאבתם מים בששון".

עלה הכהן המנסך את המים בכבש המצוי בדרומה של העזרה, אל גגו של המזבח, ופנה שם למעלה מערבה לשמאלו, עד שהגיע לקרן הראשונה שהוא פוגש, שהיא הקרן הדרומית מערבית, שבסמוך לה הוא מקום ניסוך המים והיין.

ב. שני ספלים של כסף היו שם קבועים בקרן המערבית דרומית, שלתוכם נסכו את המים ואת היין.

רבי יהודה אומר: ספלים של סיד היו, אלא שהיו מושחרין פניהם מפני היין. והיו דומים לצבע הכסף, שהוא נוטה לגוון השחור יותר מן הסיד, הנוטה יותר לגוון הלבן.

ומנוקבין היו שני הספלים

ממ-ב כמין שני הוטמין דקין.

שהיה בקצה כל אחד משני הספלים מעין חוטם, ובחוטם היה נקב, וממנו היה מקלח הזרם, של המים או היין, מן הספל אל גגו של המזבח.

ומשם היה נשפך אל נקב שבגג המזבח, היורד לשיתין של המזבח, שהיו "עמוקים וחלולים מאד" [לשון רש"י].

וכיון שהמים זורמים דרך נקב במהירות, ואילו יין זורם באיטיות, עשו בשני הספלים שני נקבים בעלי רוחב שונה.

נקב אחד, של הספל המיועד לניסוך היין, היה נקב מעובה, ונקב אחד, של הספל המיועד לניסוך המים, היה דק.

זאת, כדי שיהו הנסכים שניהם, של היין ושל המים — כלין בבת אחת.

שני הספלים היו נתונים בסמוך לקרן הדרומית מערבית, סמוכים זה לזה.

הספל שהיה בצד מערבו של מזבח היה הספל של ניסוך המים.

והספל השני, שהיה סמוך לו, כלפי מזרחו של מזבח היה הספל של ניסוך היין.

ואם עירה ניסוך של מים לתוך ספל של יין, וכן אם עירה ניסוך של יין לתוך הספל של מים — יצא ידי חובת ניסוך.

רבי יהודה חולק על תנא קמא בשני דברים, והיה אומר: לא בצלוחית של שלשה לוגים מים היה מנסך, ולא רק בשבעת ימי חג הסוכות היה מנסך. אלא :

בלוג אחד של מים בלבד היה מנסך.

וכל שמונה הימים היה מנסך.

ג. ולמנסך, אומר לו הממונה: הגבה ירך, כדי שיראו הכל את ניסוך המים, ולא יחשדוך שאתה מן הצדוקים, שאינם מודים בניסוך המים.

לפי שפעם אחד נסך צדוקי אחד את המים על גבי רגליו, ולא נסכו לספל, ורגמוהו כל העם באתרוגיהן.

ד. כמעשהו של שאיבת המים בחול — כך מעשהו בשבת. אלא, שהיה ממלא מערב שבת חבית של זהב, שאינה מקודשת, מן השילוח, ומניחה בלשכה.

אם נשפכה צלוחית המים בשבת, או נתגלתה, הוסר כסויה, ואינו יכול לנסך את המים, כפי שיתבאר בהמשך — היה ממלא את הצלוחית במים מן הכיור, ומנסך אותם. לפי שהיין והמים מגולין פסולין לגבי מזבח, ויבואר הטעם בגמרא.

גמרא:

והינן בה: מנא הני מילי שתוקעים ומריעים בשעת שאיבת המים?

אמר רב עינא: דאמר קרא [ישעיהו יב] "ושאבתם מים בששון". ובתקיעות יש שמחה.

הנהו תרי מיני, מעשה בשני מינים, חד שמייה "ששון" וחד שמייה "שמחה", שהתווכחו ביניהם.

אמר ליה ששון לשמחה: אנא, עדיפנא מינך, דכתיב בי [ישעיהו לה] "ששון ושמחה ישגור". הרי שהקדים הכתוב ששון לשמחה משום חשיבותו של ששון.

אמר ליה שמחה לששון: אנא, עדיפנא מינך, דכתיב [אסתר ח] "שמחה וששון ליהודים". וכאן הקדים הכתוב שמחה לפני ששון.

אמר ליה ששון לשמחה: חד יומא שבקוך יפקיעו אותך מכבודך, ושיווך פרוונקא, ומן השמים יעשוך רץ, לרוץ להראות את

הדרכים. דכתיב [ישעיהו נה] "כי בשמחה — תצאו".

אמר ליה שמחה לששון: חד יומא שבקוך, ומלו וימלאו כך מיא. דכתיב "ושאבתם מים בששון".

אמר ליה ההוא מינא דשמייה ששון לרבי אבהו: עתידייתו עתידים אתם דתמלו שתמלאו לי מים לעלמא דאתי, לעולם הבא. דכתיב "ושאבתם מים בששון".

אמר ליה: אי הוה כתיב "ושאבתם מים לששון" — היה הדבר כדקאמרת.

אבל השתא דכתיב "בששון", משמעות הכתוב היא: משכיח עורו דההוא גברא — משוינן ליה גורא, נעשה אותו לגוד מים, ומלינן ביה מיא.

שנינו במשנה: עלה בכבש ופנה לשמאלו.

תנו רבנן: כל העולים למזבח עולין דרך ימין, שפונים ימינה בעלותם על המזבח, היות ומצוה על העולה למזבח לפנות תחילה לצד מזרח. וכיון שהכבש הוא בצד הדרומי של המזבח, נמצא שהעולה עליו ומגיע למעלה, וצריך לפנות מזרחה — צריך לפנות לצד ימין.

והפניה לצד מזרח נלמדת מהכתוב ביחזקאל [מג] "ומעלותו — פנות קדים".

ומקיפין אותו מסביב, ויורדין דרך שמאל.

ואין לחזור לאחוריו ולירד מצד ימין, כיון שיש דין נוסף, ש"כל פניות שאתה פונה — לא יהיו אלא דרך ימין". ואם הוא חוזר על עקביו אחורה אל הכבש, נמצא שצדו

השמאלי של גופו פונה אל המזבח. ולכן, עליו להמשיך ולהקיף את המזבח, כאשר צדו הימני של גופו מופנה אל המזבח, ובהגיעו אל מקום הכבש, עליו לפנות מהמזבח שמאלה, אל הכבש, ולרדת מהמזבח.

חזין מן העולה לשלשה דברים הללו, שבהם עולין דרך שמאל, וחוזרין על העקב, ואלו הן:

ניסוך המים, וניסוך היין, ועולת העוף [שמקומה הרגיל הוא בצדו הדרומי מזרחי של המזבח], כשרבתה עולת העוף במזרח, ולא היה שם די מקום עבור הקטרתה, שאז מקטירים אותה בקרן המערבית דרומית.

שנינו במשנה: אלא שהיו משחירין.

והוינן בה: בשלמא ספל דייין משחיר.

אבל ספל דמיוא — אמאי משחיר?

ומשנינן: כיון דאמר מר: עירה של מים לתוך של יין ושל יין לתוך של מים — יצא, הרי גם של מים אתי לאשחורי, שיבוא להשחיר אם טעה וניסך בו יין.

שנינו במשנה: ומנוקבים כמין שני חוטמין.

והוינן בה: לימא יתיין רבי יהודה היא, ולא רבנן.

דתנן, רבי יהודה אומר: בלוג היה מנסך כל שמונה. ואילו נסך היין היה שלשה לוגים, ולדברי רבי יהודה שפיר היו עושים את הנקב של היין גדול פי שלוש מנקב המים, כדי שיצאו המים והיין בזמן שוה.

דאי רבנן — הרי המים והיין כי הדדי נינהו,

שויים הם בשיעורם, ולא היה לחלק ביניהם בגודל הנקב שבספלים.

ומשנינן: אפילו תימא משנתנו רבנן היא, שפיר יש לחלק ביניהם. כי חמרא היין הוא סמין, ואילו מיוא קליש, ויוצאים המים מהר יותר, ולכן הוצרכו לצמצם את נקב המים.

ומוכיחה הגמרא: הכי נמי מסתברא, שמשנתנו אליבא דרבנן היא.

דאי רבי יהודה — הרי מצינו בכרייתא שלדעת רבי יהודה החילוק בין הנקבים — "רחב" ו"קצר" אית ליה.

והיינו, שמצינו בדברי רבי יהודה שהוא מגדיר את החילוק בין הנקבים בלשון של נקב קצר ונקב צר.

וההבדל היחסי בין נקב צר לנקב רחב הוא יותר גדול מההבדל היחסי שבין נקב צר לנקב מעובה.

דתניא, רבי יהודה אומר: שני קשוואות היו שם, אחד של מים ואחד של יין. של יין פיה רחב, של מים פיה קצר, כדי שיהו שניהם בלין בבת אחת.

ומסקינן: שמע מינה.

שנינו במשנה: מערבו של מים.

תנו רבנן: מעשה בצדוקי אחד שניסך על גבי רגליו, ורגמוהו כל העם באתרוגיהן.

ואותו היום נפגמה קרן המזבח, מאבנים שזרקו על הצדוקי, והביאו בול [מלוא אגרוף] של מלח, וסתמוהו.

ומה שעשו זאת, הוא לא מפני שהוכשר בכך

שירת דודי לברמו [את שירת הקובלנה על עם ישראל, הנמשל לברמו]:

כרם היה להקב"ה ידידי בקרן בן שמן. בארץ ישראל המשובחת ["שמן"] מכל הארצות.

ויעזקהו, בנה להם שם ערים בצורות המוקפות כטבעת [הנקראת "עזקה"].

ויסקלהו, סיקל ופינה את יושבי הארץ מפניהם".

"ויטעהו שרק. ויבן מגדל בתוכו, וגם יקב הצב בו".

ודרשינן להאי קרא הכי:

"ויטעהו שרק" — זה בית המקדש, שבנה את בית המקדש כמו כרם משובח, שנוטעים בו נטיעות חדשות עם שורש, ואין נוטעים בו זמורות של עצי גפנים אחרים.

"ויבן מגדל בתוכו" — זה מזבח, העשוי בו כמגדל עזו [לשון רש"י].

וגם יקב הצב בו, באותו המגדל — אלו השיתין". [שית הוא לשון שוחה, בור חפור].

תניא, אמר רבי אלעזר בר צדוק: לול [כעין ארובה מלמעלה למטה] קטן היה בין כבש למזבח שלא היה הכבש צמוד למזבח, אלא מובדל מנו קמעא], במערבו של כבש. ובקרקעית הלול היתה רצפת שיש, ולא היה היין נבלע בקרקע, לדעתו של רבי אלעזר בר צדוק.

ואחת לשבעים שנה, היו פרחי כהונה יורדין לשם, ומלקטין משם יין קרוש, שהיה דומה לעיגולי דבילה.

המזבח לעבודה, כי אין בול המלח נחשב כחלק מן המזבח, ונשאר המזבח פגום לעבודה, כדין מזבח חסר. אלא מפני כבודו של מזבח, שלא יראה מזבח פגום.

מט-א שכל מזבח שאין לו לא כבש, ולא קרן, ולא יסוד, ולא ריבוע — פסול לעבודה.

רבי יוסי בר יהודה אומר: אף הסוכב, אם הוא חסר, הרי המזבח פסול לעבודה.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: שיתין החלולין במזבח, מתחת לנקב של הנסכים שבגג המזבח — מששת ימי בראשית נבראו.

שנאמר [שיר השירים ז] "המוקי ירכיך כמו חלאים, מעשה ידי אמן".

"המוקי סתרי ירכיך" — אלו השיתין הנמצאים בסתר, מתחת לגג המזבח, בצדו, הנקרא "ירך המזבח".

"כמו חלאים" — שמחוללין ויורדין עד התהום.

"מעשה ידי אמן" — זו מעשה ידי אומנותו של הקדוש ברוך הוא.

תנא דבי רבי ישמעאל: [בראשית א] "בראשית". אל תיקרי בראשית אלא בראשית.

תניא, רבי יוסי אומר: שיתין — מחוללין ויורדין עד תהום.

שנאמר [ישעיהו ה], אמר ישעיהו הנביא:

"אשירה נא להקב"ה ידידי, עבורו ובמקומו,